

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Expenditur testimonium Divi Thomæ, de usu licito opinionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

hinc magni, & pro neutra adest excessus verisimilitudinis manifestus ac indubitatus. Quæ duo exprimitur, & expressi theoriam majoris claritatis gratia, cum res ipsa pars prior contineat in se posteriorem, uti & superius iterum adnotavi, & quilibet facile conjicere potest potest.

ART. CLXI. Exhucusque discussis circa libertatem, & physicam, & moralem opinandi, colligitur verum esse, quod superius insinuaui, opiniones, quæ communiter circumferuntur, ut probabiles auctoritates Catholicos pios, & doctos, seu qui quaeruntur, & leguntur passim à fidelibus non quaerituris, sed, & lecturis absque spe addiscendi veram, sanamque doctrinam, eo ipso esse eligibiles, & deducibiles in praxim tutam conscientia apud plerisque omnes, licet apud omnes, iis tantum exceptis, qui sunt capaces discutendi per seipsos fundamenta opinionum singularium, tum ab auctoritate, tum à ratione, eademque ita invicem conferendi, ac librandi, ut condecere valeant, an alterutra ex parte adsit excessus verisimilitudinis manifestus sibi, ac indubitatus, & quatenus adhibita attentè, ac seria diligentia conjuncta esse talem ex altera parte excessum in occurrente, seu electione opinionis, seu operatione. Ratio hujus, tam illationis, quam exceptionis est usque adeo clara ex dictis, præsertim animadversa, quoad illationem, notationem, quam præmissi art. 131. sub finem, & quoad exceptionem, doctrina tradita totius art. 132. Ut neutra pars indigeat ulla amplius declaratione, aut confirmatione. Adde distinctionem datam quoad delectum, & usum licitum opinionum inter peritos, & imperitos, valentes, & non valentes per seipsos librare momenta fundamentorum cuiusque opinionis doceri inter alios à D. Antonino, in prædicato cap. 10. de conscientia, sub finem indutis, pro certificatione, & securitate sapientium illo Prov. 27. 11. *Stude sapientia fili mi.* & pro inerruditione Dnt. 32. 7. *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos & dicent tibi.* Adde & experientiam propriam, si quid forte sincera ejus expressio moveat quemquam, aut juvare possit. Aliquas opiniones ita teneo in questionibus controversis, ut opinionibus contrariis assentiri nullo pacto possim, tametsi maxime vellem, si in communi, si in particulari, si ve assensu speculative practico, si ve assensu practico practico; ex gr. lib. 8. *Curs. Theol. quæst. 45. art. 7.* tenui electionem non solum indigni, verum etiam minus digni prætermissio digniori ad officia conservativa, & promotiva boni communis, præsertim iurisdictionalia, esse injustam, atque ex suo genere lethaliter peccaminosam. Tenui similiter inibi, in respons. ad 7. art. 3. Distributorem dotium, & aliarum similiarum largitionum cum libera facultate eligendi personas individuas, quibus distribuat, ac largiatur, injustè agere, si pacificatur de parte pectinæ arbitretur propter electionem unius personæ, cui subveniat præ aliis, & quidquid ita retentum fuerit, esse obnoxium restitutioni. Docui item, lib. 10. quæst. 35. ad 8. circumstantias, ut vulgò dicitur, aggravantes intra eandem speciem esse necessariò exponendas in confessione Sacramentali, non quidem quoad omnes suas etiam miniores differentias; bene tamen quoad omnem rationem, seu rationes differentiales unius peccati ab alio, quarum quælibet actumdam se, ac seorsim sufficeret ad peccatum lethale ex gr. furantem una vice centum aureos, aut occidentem una explosione decem homines, non satisfacete, si dicat, commisi furtum grave, seu homicidium, sed teneri exponere determinatè quantitatem, & nunc

rum. Vide ibi. Dico autem opiniones istas, ut & alias non admodum paucas in questionibus controversis habentibus auctores hinc, & inde bonos, ac venerabiles, ita nihilominus à me teneri, ut oppositas opiniones in animum inducere, aut quoquomodo juxta eas operari, nullatenus mihi liceat, nulla quæ arte, nulla inclinatione, aut imperio voluntatis consequi ex me possim, ut existimem licere id mihi, aut hic, & nunc, aut universaliter, & in abstracto. In eadem porro animi dispositione, atque adhesionem sui erga sententias oppositas iis propositionibus, quibus zelo, & consilio optimo severè interdixit Alexander VII. scilicet record. ante etiam, quam illis interdiceret, aut de interdicendo ageretur. Quia videlicet in præmemoratis, aliisve similibus opinionibus excessus verisimilitudinis supra oppositas est mihi omnino manifestus, ac indubitatus, ideoque retrahit me necessariò ab assensu earundem oppositarum opinionum tum universalium, tum particularium, ac individuum, dum omnia hinc, & inde considero, quantum pro mea tenuitate possum, & quantum quilibet considerare tenetur circa mores, si ve doceo oporteat, si ve operari. Circa quæstiones, res alias morales communiter controversas ita per omne dispositum me sentio, ut absque remorsu conscientia de peccato in utramvis partem flexi facile possim per solas rationes pertinentes ad voluntatem, nulloque superveniente motivo, quod intellectum specialiter alliciat ad alteram determinatè partem, eademque devinciat, aut absterreat ab opposita, uti accidere posse docebat in genere D. Thom. supra art. 105. ac lapsus deinceps. De facto tamen id nunquam exequor propter considerationem subjungendam circa sequens argumentum.

Expenditur testimonium D. Thom. de usu licito opinionum.

ART. CLXII. Sed antequam ad illud transeo, libet regredi ad verba D. Antonini relata supra art. 157. ante medium, quatenus cum præmississet sententiam D. Thomæ, de faciente contra veram opinionem, & non exculato à peccato, tametsi non faciat contra conscientiam, atque subjunxisset ea verba D. Thomæ non posse intelligi, nisi de his, ubi manifestè patet ex Scriptura, vel Ecclesiæ traditione, quod sit contra legem Dei; addidit demum, *alias sibi contra diceret in eodem libro, nempe in quodlibetis.* Quod ut firmiter credatur, tametsi abundè sufficiat auctoritas ita dicentis Antonini viri Sanctissimi, & in D. Thomæ versatissimi, atque, inter alia, eximio erga ejus doctrinam cultu, ac prona adhesionem laudatissimi; è re nihilominus erit, si hic subinserantur ipsa verba D. Thomæ, quæ habentur, quodl. 3. q. 4. art. 10. cujus titulus est: *Vtrum discipuli sequentes diversas opiniones magistrorum, excusentur à peccato erroris?* Respondet autem: *In iis, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri. In talibus enim ignorantia non excusat.* Et probat primò ab incommodo, quia alioquin a Ecclesiæ hæreticorum fuissent immunes à peccato; deinde auctoritate Augustini dicentis: *Consulere unumquemque debere regulam fidei, quam scripturarum planioribus locis, & Ecclesiæ auctoritate percepit.* Tum concludit: *Qui ergo assentit opinioni alicujus magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, si ve contra id, quod publice renetur secundum Ecclesiæ auctoritatem, non potest ab erroris*

vitio excusari. Ex hoc contextu apparet obiter non omnem opinionem utcumque falsam, sive de jure, sive de facto esse, ac dici, ut quidam dissone hallucinantur, erroneam apud D. Thomam, sed illam tantum, cui manifestè contradicit Scriptura, aut traditio Ecclesiæ. Quia alioqui priora cum mediis, & ultimis, nempe assumptum cum probationibus, & conclusione minimè cohærent, ut pater inspicienti. Animadvertit hoc optimè post D. Anton. *suprà* P. Gonet *art.* 7. *luz* hac de re dissert. §. 4. *vers.* ad 1. locum D. Thom. & *vers.* Errat etiam hic auctor, atque per hanc animadversionem exponit faciliè, ac legitime quædam loca D. Thomæ, & aliorum, quibus abutitur Wendrockius pro suo errore de ignorantia invincibili juris naturalis, & divini non excusante à peccato speciali poena digno, de quo diximus plura superius disputantes cum Synchro, & dictum adhuc plusculum sumus circa sequens, idemque postremum argumentum. Notat præterea opportunè idem Gonet ibidem pro eadem conscientia erronea suppositione Theologos agentes de fide, & infidelitate solitos esse distinguere opinionem falsam, temerariam, erroneam, hæreticam. Apparet rursus ex eodem contextu excusare ignorantiam, & licere sequi opiniones Magistrorum quoad fidem, & bonos mores, ubi non adest, in contrarium, manifestum Sacra Scriptura testimonium, neque tenetur quidquam, aut docetur contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem. Hæc certè est manifesta D. Thomæ sententia, quatenus exceptio firmat regulam in contrarium. Quæstio etenim universaliter proposita erat, an liceat sequi opiniones Magistrorum? & præmissio licere in iis, quæ non pertinent ad fidem, & bonos mores, addit quoad hæc non licere sequi opiniones erroneas; & mox exponit, quid intelligat nomine erronearum opinionum, nempe quæ sunt contra manifestum Scriptura testimonium, vel contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem. Ergo ex mente D. Thomæ, licet de reliquo sequi opiniones Magistrorum, & sequens excusatur à peccato. Alioqui resolutio D. Thomæ esset defectuosa, & deceptiva in re longè gravissima, quod dici non potest. Conciunt huic intelligentiæ rationes dubitandi, quas proponit S. Doctor. Pro affirmativa enim, quod excusant opiniones Magistrorum, proponit illud Christi Domini, Matth. 23. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei, omnia, quæ dicunt vobis, servate, & facite.* Pro negativa autem proponit illud Matth. 15. *Sic cæcus caco ducatur præfret, ambo in foveam cadunt; & subdit hanc ponderationem: Sed quicumque errat, cæcus est, in quantum errat. Ergo quicumque sequitur opinionem errantis Magistri, in foveam peccati cadit.* Jam inter respondendum, circa istud posterius testimonium cum sua ponderatione nil dicit, sed tacitè supponit illud coincidere cum resolutione in corpore præmissa, ac proinde cæcum dici, & ductorem, & ductum, non omnem, qui utcumque decipitur, aut decipit etiam circa abditiores, ac remotiores consequentias, sed eum tantum, qui decipitur, aut decipit circa manifesta, ac faciliè pervia, uti dicitur in corpore, & stabilitum à nobis fuit, *art.* 35. Ad testimonium autem prius pro parte affirmativa respondit sic: *Dicendum quod ideo præmissit, super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei, ut quod postea subdit: Omnia quæ dixerint vobis, servate, & facite; de illis intelligatur, quæ ad cathedram pertinent, ad quam non pertinent ea, quæ sunt contra fidem, vel bonos*

mores. Sed ea tantum (subaudi ex præmissa proprii articuli resolutione) quæ certò, ac manifestè pertinent ad fidem, & bonos mores. Manifestum porro est, subsumo ego, non nisi violentè, & contra propriè, ac prius inepè dici posse erroneam, & contra manifestum scriptura testimonium, vel auctoritatem, eam opinionem, vel excessum veritatis, ad scripturæ testimonium, vel Ecclesiæ auctoritatem sit manifestum, ac indubitatum. Manifestum igitur est, ejus ut minimum opinionis assensum, & ipsum esse immunitem à peccato ex sententia D. Thomæ, qui à nobis assertus est esse immunitis à peccato, atque ad eam doctrinam nostram quoad hoc punctum, ne minimum quidem discrepare à doctrinâ Thomæ. certè illam laxiorem nequaquam esse, quam istam.

ART. CLXIII. Adjungam D. Thomæ *infra* art. 205. duos illos præcipuos, & asseclas ipsius, & posteriorum antesignanos Cajetanum, & Sylvestrum. Interim non erit abs re, si Angelico connectam subtilem Doctorem, atque ostendam Scotum non solum non contradicere, sed etiam illi suffragari in locis, quæ contrarios opponunt adversarij. Tria autem sunt præcipua. Primum testimonium sumitur ex *arch.* 2. *prologi. sine.* Et si objicias, ait, multa in *arch.* hujusmodi sunt dubia, utrum sint peccata mortalia, etiam præfatis omnibus doctrinis Doctorum, & Expositorum. Respondetur, non est dubia via salutis simpliciter. Quia à talibus tanquam à periculosos debet homo sibi cavere, & cavere se, ne homo, dum se exponit periculo, incidat in peccatum. Quod si noluerit querere salutem, sed non curat responderi se periculo; ubi forte de genere *arch.* non est peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter si periculo exponendo: Dico imprimis hoc testimonium non videri ad rem. Quia Scotus loquitur de dubijs, & de periculo dubitantis: Multa sunt dubia, dicit in argumento; & in responsione: Non est dubia via salutis. Adversarij loquuntur de opinabilibus, & quodam probabilibus, atque de periculo opinantis non utcumque, sed cum probabilitate. Dubium autem, & opinio, ea maxime, quæ est probabilis, differunt inter se, tanquam, nodus, & solutio, & consequenter dubitans, & opinans, præsertim probabiliter, differunt sicut ligatus, & solutus, ut vidimus super et Aristotele, & D. Thomæ. Unde in agendo, & respondendo rationem periculi differunt toto cælo, unde poteris infra fusè ab *art.* 190. Advertendum deinde est, ab Scoto non computari inter dubia doctrinas Doctorum, & Expositorum, sed tantum opinionem, iis suppositis, adhuc illa existeret. Quod hodieque verissimum est, postquam tot insuper alia tradita, & exposita sunt. Quotidie enim, & non raro lapsus die interrogamur adhuc, & interrogamus de dubijs emergentibus, atque interim tam consultantes, quam consulti pro certo habemus, quod Scotus tradit, non licere agere, nisi quod tutius est, quodque inveniatur certitudo, vel saltem probabilitas, parte mitiori. Consentimus igitur Scoto indubitanter circa hæc dubia probabiliter, dum manifestè dubia. Nota denique cum Meldula in *disp.* 2. quæst. 5. artic. 5. Scotum inibi immediate ante docere, quæ ea, quæ implicite tantum traduntur in scriptura, esse utilem laborem Doctorum, & Expositorum. Et autem utilis pro minus tuto. Quia tutius ex natura ipsa rei, seu materialiter, omnibus spontè immortali

eum probabilis ut tale raro per Doctores innotescit. Opponit. Gonet. artic. 2. lxx dissent. §. 2. fms, hac verba Scoti in 3. dist. 25. quest. 1. ad 1. dub. occurrentes. Sicut in moralibus, quando sunt alterationes de aliquo peccato, quando primum est mortale, ut si unus peccat in scientia dicat, quod non licet sic merari; & alius dicat, quod licet: tutius est non procedere sic, nec sic, sed expectare quousque veritas pateat aliunde. Si enim ita esset, quod unus Doctor diceret, aliquem peccare mortaliter, & sic faceret, & alius, quod peccaret, si sic faceret, tunc simplex foret perplexus. Ideo bene videndum est in moralibus, antequam aliquid asseratur. Et per hoc patet, ad secundum: Dico ad hæc; difficile esse priorem penultimum huius contextus quoad sensum grammaticalem. Quia præmissis, uno dicente contractum talen esse illicitum, & alio dicente contractum esse illicitum; Subjungitur, tutius esse, nec sic procedere, nec sic: Quod perinde videtur esse, atque si diceremus, in eo casu tutius esse, nec facere talem contractum, nec omittere. Hoc autem est impossibile, ac proinde nec tutius est, nec minus tutum. Cæterum quod rem nostram nulla est difficultas, nec umbra difficultatis. Quia quidquid illud sit, de quo Scotus pronuntiat tutius esse, nil id facit ad questionem. Questio enim nostra non est, an hoc, vel illud sit tutius, an minus tutum; sed an positum, & agnito, quod aliquid sit tutius, teneamur ad illud sub peccato, si simul non sit minus probabile, quam oppositum. De qua re nil dicit, nil insinuat Scotus. Similiter in posteriori periodo non loquitur Scotus de cautela in agendo sub tali, vel tali opinione, sed de cautela in docendo tales, vel tales opiniones. Nostra autem questio procedit directè de cautela in agendo, seu de usu opinionum non de opinionibus ipsis. Neutra igitur pars ad rem nostram pertinet. Jam quoad illam particulam prioris periodi; Quousque veritas pateat aliunde; tu dicis, veritas pateat per rationem probabiliorum, ego dico, per rationem saltem probabilem, cui acquiescat intellectus. Scotus neutrum dicit determinatè. Ergo, quod ad Scotum attinet, manemus sicut prius, nisi quod qui est contentus genere, videtur esse contentus infima etiam specie generis. Quod facit pro nobis. Illud denique de perplexitate simplicis, uno perito affirmante, & alio negante, accidit frequenter. Veniunt enim, & proposito casu addunt; talis mihi respondit affirmativè, talis negativè, ego neutri satis fido, tu quid dicis? Ego, vel protinus, vel interposito studio expono illi, quod mihi occurrit, & addo, si opus est, rationem, quæ videtur opportuna. Ille acquiescit, vel mihi, vel meæ rationi, vadit, & operatur sine scrupulo; atque huius generis est, quod supponitur à Scoto. Quid autem hinc ad rem? An ne quilibet petens contra quemlibet peritum, & apud quemlibet facit opinionem probabilem? Aut quilibet est dispotus, ut discernat, atque agnoscat probabilitatem, vel probabilitatem, ubi ipsa adest, ut non incidat in perplexitatem? Vide quæ dixi ab artic. 133. de elisione motivorum invicem oppositorum, & quæ dicam infra de dubitante artic. præfertim 191. Videtur propter hæc agnovisse R.P. Gonet nil se concludere posse ex hoc textu Scoti, & idèd ejus verbis, interjecta sola virgula, & cum eodem caractere curativo, annexit hæc alia: Quia videlicet, cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinaret ad unam, nisi diligenter inspecta, illam probabiliorē agnosceret. Verum hæc non dicit Scotus, & fortè fuit error Typographi; sed nec inferuntur ex Scoto, ut patet ex dictis. Tertius locus Scoti sumitur ex 4. dist.

Pars II.

11. quest. 6. ad 1. dub. Cum dubium sit, ait, an amidum sit huiusmodi materia, & pars negativa multum sit probabilior, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio. Hoc testimonium, quod idem Gonet proponit cum additione similiter in fine, & cum diminutione, ac transmutatione in principio, constat clariùs ad rem nil facere. Quia Scotus agit ibi de opinione speculativa circa naturam physicam materiæ Sacramenti. Nostra autem questio est de opinione practica circa licitum, & illicitum; peccatum, & non peccatum. Et præterea omnes unanimi consensu tenemus, ex opinione speculativa utrumque probabilis circa qualitatem materiæ Sacramenti non posse subduci opinionem practicam probabilem de usu per se licito talis materiæ in perficiendo Sacramento. Concedimus ergo adversariis plus etiam, quam habeatur ex hoc loco Scoti, sed quod nil conferat ad scopum controverfiæ. Vide si placet plura similia diligenter discussa apud Meldulam in loco indicato.

PARS TERTIA.

De Argumentis ex periculo operandi sub opinione.

Postremum argumentum, ex periculo transgrediendi legem, propositum, & solutum à D. Antonino.

ART. CLXIV.

ARGUMENTO desumpto ex periculo transgrediendi legem Dei jam olim usi sunt, ante etiam Gersonem, gravissimi Theologi adversus opiniones ineptas, leviter, aut nulliter fundatas, adeoque minime probabiles, & morum, ac legum corruptivas. Nuper autem probabiliorista, & fautores certitudinis morales tanquam omnino requisitæ ad operandum honestè, & sine peccato abutuntur eodem argumento admodum ferventer, ac animosè adversus usum opinionum verè probabilium, habentium auctores elasticos, & laudatos communiter, atque magni meriti habitos; & quæ nituntur fundamentis minime contemnendis, sive absolute, sive etiam comparative. Accumulant eam in rem textus quam plures, & eorum pro parte nostra interpretationes cohibitivas eorumdem intra ambitum veræ probabilitatis etiam infimæ, ac minùs tutæ, & exclusivas progressus ad usque, vel majorem probabilitatem, vel certitudinem moralem, explodunt, derident, detestantur tanquam ineptas, illegitimas, violentas. Res ea visa est mihi digna, cui plussculum immorer adhibitis nonnulli considerationibus, quas spero futuras esse utiles detegendæ, insinuandæ, ac evincendæ, quoad hoc punctum, veritati. Libet autem, ac juvabit præmittere, ante omnia, discursum desuper D. Antonini, qui præcipuos ejusmodi textus attigit, & præcipuas interpretationum vias aperuit, ut opposito tantæ authoritatis obice comprimitur præindicata adversariorum audentia, & lectorè, nullo præoccupatum præjudicio, promiorè, ac attentiorè habeamus circa ea, quæ subijcienda deinde à nobis sunt

H 2

sub